

Prikaz linija lipicanskih pastuha u Državnoj ergeli Đakovo

Zirn, Kristina

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:034570>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-09**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Kristina Zirn

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Zootehnika

Prikaz linija lipicanskih pastuha u Državnoj ergeli Đakovo

Završni rad

Osijek, 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Kristina Zirn

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Zootehnika

Prikaz linija lipicanskih pastuha u Državnoj ergeli Đakovo

Završni rad

Osijek, 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Kristina Zirn

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Zootehnika

Prikaz linija lipicanskih pastuha u Državnoj ergeli Đakovo

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu Završnog rada:

1. prof. dr. sc. Mirjana Baban, mentor
2. dr. sc. Maja Gregić, član
3. doc. dr. sc. Tina Bobić, član

Osijek, 2018.

ZAHVALA

Još u ranom djetinjstvu, od malih nogu, kada me je otac prvi puta stavio na leđa konja, postala sam veliki zaljubljenik u njih, ujedno i vječni zatočenik njihova duha, a bilo mi je tek 3 godine. Kako bi veliki kantautor Đorđe Balašević rekao: „To ne bira pamet nego srce!“ Tako je i bilo!

Zato najveću zahvalnost dugujem njemu, tati! I sam je veliki zaljubljenik u konje, pa mi je usadio neizmjernu ljubav prema tim predivnim bićima. Naučio me je mnogim stvarima u konjogojstvu, od jahanja do brige o tim životinjama, što je bio motiv upisivanja na Poljoprivredni fakultet. Veliko ti hvala, tata!

Osobito se zahvaljujem upravitelju Državne ergele Đakovo, dipl. ing. Ivanu Kuni, koji mi je pomogao u pronalasku literature i svim potrebnim podacima vezanih uz ovaj rad.

Prof. dr. sc. Mirjani Baban, zahvaljujem na nesebičnoj pomoći u poticanju, usmjeravanju i podupiranju tijekom studiranja te kao mentorici i na korigiranju završnog rada. Asistentici dr. sc. Maji Gregić zahvaljujem na pomoći u izradi rada i davanju smjernica na tome putu.

Posebno se zahvaljujem svojoj obitelji, mami, tati i sestri, te pravim obiteljskim prijateljima, koji su čvrsto vjerovali u mene i bili mi podrška kroz cijeli moj životni put. Oni su mi uvijek bili, i jesu, najveći poticaji u životu.

Na kraju bih se zahvalila još jednoj osobi, koja se iznenada pojavila u mom životu, njemu Hvala na neizmjernoj potpori pri završavanju jednog poglavlja u knjizi zvanoj život.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda, smjer Zootehnika
Kristina Zirn

Završni rad

Prikaz linija lipicanskih pastuha u Državnoj ergeli Đakovo

SAŽETAK:

Lipicanac je jedna od najstarijih i najplemenitijih pasmina konja, nastala u ergeli Lipica, u Sloveniji, višestoljetnom strogom selekcijom i dugotrajnim sustavnim uzgojem. Osnovu uzgojnog rada u ergelama predstavljaju linije pastuha i rodovi kobila. Lipicanska pasmina danas ima 8 linija pastuha: Maestoso, Favory, Conversano, Neapolitano, Pluto, Siglay, Tulipan i Incitato. U Državnoj ergeli Đakovo uzgojni materijal čine 7 linija pastuha, osim mađarske linije Incitato. Mladi pastusi se sa navršene 3 godine dovode u pastuharne, gdje se dresiraju, treniraju i uče pravilnom kretanju, jahanju i vožnji. Ondje se vrše i ispitivanja njihove radne sposobnosti, nakon čega se neki od njih koriste kao pepinjeri u ergelama. To su najkvalitetnije ocijenjena muška grla koja se koriste u daljnjem uzgoju i rasplodu. Ergela Đakovo ima znatan utjecaj na zemaljski uzgoj lipicanaca uporabom svojih pastuha u zakupu. Neki od potomaka poznatih pepinjera ergele su stalni sudionici na brojnim dresurnim i zaprežnim natjecanjima. Postižu zapažene rezultate na državnim i međunarodnim natjecanjima, te su dio hrvatske reprezentacije na svjetskim i europskim prvenstvima. Brojno stanje lipicanske pasmine u Republici Hrvatskoj u 2017. godini iznosilo je 2.118 grla od čega je u ergeli Đakovo 148 grla. Ergela Đakovo vrlo uspješno provodi uzgojni program, a u uzgoju koristi 7 linija pastuha na relativno ukupan mali broj grla, a ima vrlo kvalitetna i daleko priznata grla u svom uzgoju.

Ključne riječi: lipicanac, linije pastuha, Državna ergela Đakovo

Završni rad je pohranjen: u Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti u Osijeku i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti u Osijeku

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agrobiotechnical sciences in Osijek
Undergraduate university study Agriculture, course Zootechnique
Kristina Zirn

BSc Thesis

Overview of Lipizzan Stallion Lines at the Đakovo State Stud Farm

SUMMARY:

The Lipizzan is one of the oldest and most noble breeds of horses, originating from the Lipica Stud Farm in Slovenia, with many centuries long strict selection and long-lasting systematic breeding. Stallion and mare lines are the basis of breeding in stud farms. The Lipizzan breed today has 8 lines of stallion: Maestoso, Favory, Conversano, Neapolitano, Pluto, Siglay, Tulipan and Incitato. In the State Stud Đakovo, the breeding material consists of 7 lines of stallion, all of them previously mentioned, except for the Hungarian Incitato line. Young stallions are brought to the stallion station when they are 3 years old, where they are trained and do dressage and learn to move, ride or run properly. There are also tests of their working abilities, after which some of them become pepiniere. Those are the best-rated male stallions that are used for further selection and breeding. The State Stud Đakovo has a significant influence on the breeding of the Lipizzans by loaning their stallions. Some of the descendants of the renowned pepiniere are regular participants in numerous competitions in dressage riding and carriage driving competitions. They achieved remarkable results in national and international competitions, and they were a part of the Croatian national team at the world and European championships. In 2017 in the Republic of Croatia, there were 2,118 Lipizzan horses out of which there were 148 of them in Đakovo. The State Stud Đakovo successfully runs a breeding program and uses seven lines of stallions, and although they have a small number of horses, they are of a very high quality and of a widely recognized breeding.

Keywords: lipizzan, stallion lines, Stud farm in Đakovo

BSc Thesis is archived in Library of Faculty of Agrobiotechnical sciences in Osijek and in digital repositior of Faculty of Agrobiotechnical sciences in Osijek

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. PODRIJETLO PASMINE.....	2
2.1. Državna ergela lipicanaca Đakovo	2
2.2. Ciljevi uzgoja lipicanske pasmine u ergeli Đakovo.....	3
3. LINIJE LIPICANSKIH PASTUHA.....	5
3.1. LINIJA MAESTOSO	8
3.2. LINIJA FAVORY.....	10
3.3. LINIJA CONVERSANO.....	12
3.4. LINIJA NEAPOLITANO.....	14
3.5. LINIJA PLUTO	16
3.6. LINIJA SIGLAVY	18
3.7. LINIJA TULIPAN.....	20
3.8. LINIJA INCITATO	22
4. PEPINJERI U ERGELI ĐAKOVO.....	23
5. UTJECAJ LINIJA PASTUHA.....	27
6. BROJNO STANJE LINIJA LIPICANSKIH PASTUHA	30
7. ZAKLJUČAK.....	33
8. POPIS LITERATURE.....	34

1. UVOD

Kako je Steinhausz u knjizi „Lipicanac“ iz 1924. godine napisao: „Ono, nešto što se konji drugih pasmina samo dugotrajnom i napornom dresurom mogu priučiti, to jest na hod u ravnoteži, to je prirodno svojstvo lipicanca.“ To je upravo ono što lipicanac i jest: plemenit konj, živahnog temperamenta, elegantnih kretnji i visokih izdašnih hodova, dobre ćudi i velikog srca, dobrog karaktera i poučljivosti.

S druge strane, osim prelijepa i osobita vanjštine, pasmina je cijenjena zbog svoje velike uporabne sposobnosti i uzgojne vrijednosti. Kroz višestoljetnu povijest nastanka, pasminu uz rodove kobila u uzgoju odlikuje i 8 linija pastuha: Maestoso, Favory, Conversano, Neapolitano, Pluto, Siglavy, Incitato i Tulipan.

Nadalje, zbog dugotrajne i stroge sustavne selekcije, te nekadašnje radne namjene lipicanca, uzgoj pasmine je postao dio tradicije u Slavoniji. Tako se danas, osim u privatnim zemaljskim uzgojima, lipicanska pasmina prvenstveno uzgaja u državnim ergelama, i to u Državnoj ergeli Lipik i Državnoj ergeli Đakovo.

Ergela Đakovo je jedina ergela u Europi koja ima zastupljene gotovo sve linije pastuha u uzgoju, osim mađarske linije Incitato koja se uglavnom uzgaja u Mađarskoj. U radu su navedene osnovne značajke svih linija lipicanskih pastuha uz brojno stanje uzgojnih grla u ergeli Đakovo kao i u cijeloj Hrvatskoj. Prikazani su istaknuti đakovački pepinjeri koji su imali značajniji utjecaj na daljnji uzgoj, kako u Republici Hrvatskoj, tako i izvan nje.

Cilj ovog završnog rada je upoznati se s linijama lipicanskih pastuha, posebice pepinjernim pastusima ergele Đakovo, te prikazati zastupljenost linija i njihov međusoban odnos. Opisan je utjecaj linija đakovačkih pastuha na zemaljski uzgoj lipicanaca, te brojno stanje u ergeli Đakovo kao i u lipicanskom uzgoju u Hrvatskoj.

2. PODRIJETLO PASMINE

Lipicanac je jedna od najstarijih i najplemenitijih pasmina konja u Europi, nastala višestoljetnom selekcijom i uzgojem u umjerenom srodstvu. Potječe iz ergele koja je osnovana 1580. godine u Sloveniji, u mjestu Lipica, po kojem je i dobila ime (Brinzej, 1980.). U početku uzgoja zvala se *Kraškom pasminom*, kako navodi Steinhausz (1943.), jer je nastala križanjem španjolskih, talijanskih, kladrupskih, njemačkih, danskih i arapskih pastuha s domaćim kraškim kobilama. Nadalje, prema navodima istoga autora, u ergeli se odvijala stroga provedba selekcije u stoljetnom uzgojnom radu, te sustavno ispitivanje radne sposobnosti konja kako bi se stvorila tako izvanredna, tvrda i otporna lipicanska pasmina.

Povećanjem broja lipicanskih konja, a time i uzgojnih ergela, došlo je i do različitih načina uporabe pasmine. Tako se plemeniti i „*laki karosijer*“ za figurativno jahanje, kako navodi Čačić (2011.), počeo koristiti i u prijevozu, vojsci, poljoprivredi, sportu i rekreaciji. Autor dalje navodi kako su zbog te svoje radne snage, lipicanski pastusi postali vrlo dobri oplemenjivači u zemaljskim uzgojima.

Od 1995. godine postoji svjetska institucija ove pasmine *Lipizzan International Federation* (LIF) koja objedinjuje sve uzgoje i državne ergele sa svrhom očuvanja lipicanske pasmine u cilju čistog uzgoja. Kako dalje navodi Čačić (2011.), to je međunarodna organizacija znanstvenog istraživanja i suradnje, kako bi se ta pasmina ovjekovječila kao jedna od najstarijih i postala kulturni simbol.

2.1. Državna ergela lipicanaca Đakovo

Godinom osnutka ergele u Đakovu smatra se 1506. godina, jer se tada prvi put spominje naziv *ergela*. Time je svrstavamo među najstarije ergele u Europi, s dugom tradicijom uzgoja konja na ovome području. Od 1506. pa sve do 1806. godine, na ergeli se uzgajala arapska pasmina konja.

Konji ergele Lipica su zbog bijega od Napoleona, 1806. godine smješteni u Đakovo, gdje su ostali nešto više od godinu dana. Nakon odlaska iz Đakova, tri lipicanska rasplodna pastuha su poklonjena ergeli Đakovo. Za vrijeme biskupa Josipa Jurja Strossmayera se prešlo isključivo na uzgoj lipicanaca. Iz ergele Lipica je nabavio 7 kobila i 1 pastuha lipicanskog podrijetla 1854. godine.

Benčević (1957.) navodi kako se 1947. godine osniva *Državna pastuharna* u Đakovu s ciljem daljnjeg odgoja državnih pastuha za zemaljski uzgoj. Prema Jurkiću (1983.), ergela je zajedno s pastuharnom činila *Centar za selekciju konja*, što je danas Državna ergela lipicanaca Đakovo.

Mandić i Rastija (1997.) tvrde da je u ergeli Đakovo sačuvan iznimno vrijedan genetski materijal koji je za Hrvatsku ujedno i dio kulturnog dobra. Dalje navode kako ergela nije samo zootehničko i genetski važno središte, već predstavlja kulturnu baštinu i vrijednost poznatu cijeloj Europi, pa i svijetu. Autori još ističu da je ergela Đakovo od prosinca 1995. godine istaknuti član Svjetskog udruženja uzgajivača konja lipicanske pasmine (Lipizzan International Federation - L.I.F.), te da ima i izvorni Certifikat o kvaliteti i čistoći pasmine prema svim pravilima Europske Unije.

Velika važnost svega toga je u tome što se u Hrvatskoj lipicanska pasmina konja tretira kao izvorna i zaštićena pasmina, a posebice treba istaknuti važnost autohtone linije *Tulipan* koja je stvorena i uzgojena u Slavoniji, kao i 7 rodova kobila (Mandić i Rastija, 1997.).

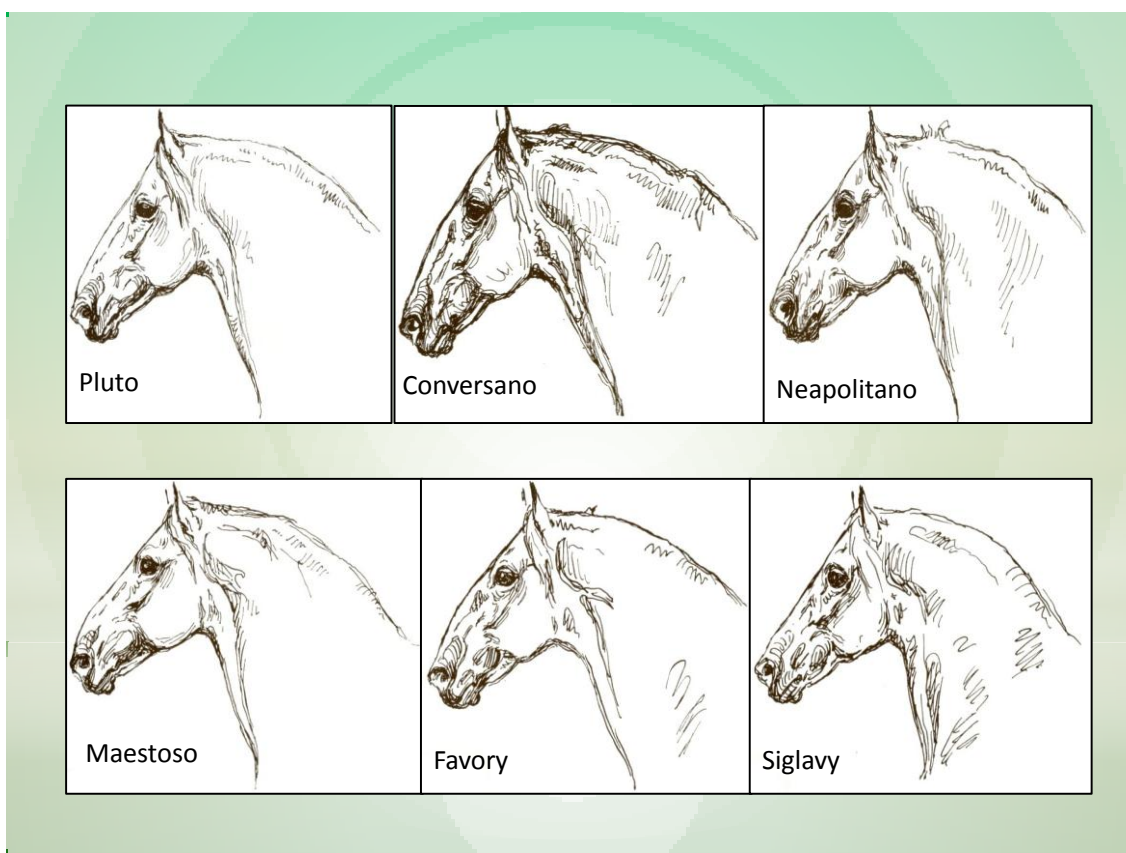
2.2. Ciljevi uzgoja lipicanske pasmine u ergeli Đakovo

Danas postoji nekoliko ergela koje uzgajaju lipicanca. Osim ergele Lipica, koja uzgaja ovu pasminu 438 godina, danas se u Europi još uzgajaju u: austrijskoj ergeli Piber, mađarskim ergelama Babolna i Szilvásvárads, slovačkoj ergeli Topol'čianky, rumunjskim ergelama Simbata de Jos - Fagaras i Beclean, talijanskoj ergeli Monterotondo, te u našim ergelama u Đakovu i Lipiku, a od 2010. godine status državne ergele dobila je ergela Vučijak u Bosni i Hercegovini (Čačić, 2011.).

Mandić i Rastija (1997.) ističu da se lipicanac iz ergele Đakovo bitno razlikuje u eksterijeru od lipicanca u ergeli Lipica i ergeli Piber. Dalje navode da je uzgojni cilj ergele Đakovo stvoriti svestranog sportskog konja (lipicanca) prvenstveno za zaprežni sport i jahanje. Ovakvu namjenu đakovačkom lipicancu omogućava njegova izražena konstitucija kakvu ima danas.

Prema istim autorima, kratak opis izgleda i tipa đakovačkog lipicanca glasi: većeg okvira i visine, odlične koščatosti, širokih prsa i grudnog koša koji su dobro razvijeni, vrlo dobrih i izdašnih hodova, glave nešto grublje s velikim i živahnim očima, te primjerenom veličinom ušiju koje su dobro nasadene, vrat je dobro vezan i nasaden, greben je vrlo izražajan, dug i širok, leđa su ravna i kratka s vrlo jakim spojem, sapi su duge i široke s dobro nasadenim repom.

Oblike glave i dio vrata karakterističnih za pojedinu liniju lipicanskih pastuha prikazani su na slici 1. Uočava se da je glava većinom izjednačena i srednje duljine, s blago konveksnim ili naglašenim konveksnim profilima.

Slika 1. Oblici glave karakteristični za pojedinu pasminu (foto: Emil Kotroba, izvor Izenbart i Birer, 1986.)

Glavni cilj uzgojnog programa je stvoriti skladnoga, plemenitog konja srednjih okvira, dobrog temperamenta i ćudi, koji će svojom elegancijom i pravilnim kretnjama biti primjeren za ostvarivanje vrhunskih sportskih rezultata u različitim disciplinama, ali i za ostale rekreativne oblike korištenja, sukladno s uzgojnim načelima međunarodne svjetske organizacije, LIF-a (HPA, 2015.).

3. LINIJE LIPICANSKIH PASTUHA

Višestoljetni strogi i nepromijenjeni sustav uzgojnog rada u kršu, te strogo ispitivanje rasplodnjaka u radu, dovelo je do toga da je lipicanac postao jedna od najotpornijih i najtvrdih pasmina konja. Zbog toga je uzgojna vrijednost lipicanca velika. Kažemo da je lipicanac konsolidiranog podrijetla jer su po točno izrađenoj i strogoj uzgojnoj osnovi nastale linije pastuha i rodovi kobila (Jurkić, 1983.). Zato lipicanac sigurno nasljeđuje ne samo vanjštinu nego i ostala pasminska svojstva, a to je od izrazite važnosti jer ta izvanredna uzgojna vrijednost pastuha služi kao korektor u zemaljskom uzgoju konja (Steinhausz, 1943.).

Brinzej (1980.) i Stipić (1975.) ističu kako osnovu uzgojnog rada u ergelama predstavljaju linije pastuha i rodovi kobila. Pod linijom se podrazumijeva redosljed rasplodnjaka (Čačić, 1998.), a rod majke predstavlja žensko potomstvo jedne pramajke koja je osnivač roda (Stipić, 1975.).

Prema definiciji, liniju čini potomstvo nekog značajnog rasplodnjaka koje ima temeljne oznake pasmine, ali se ipak razlikuju po nekim osobinama koje se nasljeđuju s velikom konsolidiranošću (Jovanovac, 1997.). Određene osobine i vanjštine linije unutar lipicanske pasmine u uzgoju se održavaju primjenom strogih selekcijskih metoda i umjerenim uzgojem u srodstvu.

Lipicanska pasmina i danas ima 8 linija pastuha, od kojih je 6 izgrađeno u austrijskoj dvorskoj ergeli Lipica, jedna u mađarskoj ergeli Mezöhegyesu i jedna u Hrvatskoj u ergeli grofa Jankovića u Terezovcu. Steinhausz (1943.) ih je podijelio po podrijetlu:

- 2 kladrubske linije – *Maestoso* (1773.), *Favory* (1779.)
- 2 napuljske linije – *Conversano* (1767.), *Neapolitano* (1770.)
- 1 danska linija – *Pluto* (1765.)
- 1 mađarska linija – *Incitato* (1810.)
- 1 hrvatska linija – *Tulipan* (1880.)
- 1 arapska linija – *Siglavy* (1810.)

Tablica 1. Pastusi osnivači linija (izvor: Szabára i sur., 2001.; Čačić, 2011.)

Ime linije	Godina rođenja	Boja	Podrijetlo
<i>Pluto</i>	1765.	sivac	Danska
<i>Conversano</i>	1767.	vranac	Napulj
<i>Favory</i>	1779.	tamni dorat	Kladruby
<i>Maestoso</i>	1773.	sivac	Kladruby
<i>Neapolitano</i>	1770.	dorat	Napulj
<i>Siglavy</i>	1810.	sivac	Arapsko
<i>Incitato</i>	1810.	sivac	Mezőhegyes
<i>Tulipan</i>	1880.	vranac	Terezovac

Jurkić (1983.) ističe dva najvažnija razdoblja u nastajanju lipicanske pasmine. Za prvo važno razdoblje navodi vremensko razdoblje od 1772. do 1790. godine, u kojem su izgrađene skoro sve današnje linije pastuha, a za drugo važno razdoblje je naveo polovicu 19. stoljeća kada se u uzgoj uvela arapska pasmina konja i stvorila linija *Siglavy*, a u to vrijeme su stvorene i hrvatska linija *Tulipan* i mađarska linija *Incitato*. Čačić (2011., cit. prema Drumlu, 2000.) je vrijeme stvaranja lipicanske pasmine podijelio u tri razdoblja:

- 1.) *Razdoblje utemeljenja* (1580. – 1810.) koje obuhvaća uzgoj baroknih konja u kraljevskim ergelama Lipica, Kladrub i Kopčany;
- 2.) *Klasično razdoblje* (1810. – 1920.) u kojem je došlo do jačeg utjecaja arapskih konja nakon 1910. godine te diferencijacija na teži uzgoj u ergeli Kladrub i lakši u Lipici nakon 1827. godine;
- 3.) *Moderno razdoblje* (nakon 1920. godine) u kojem je došlo do diferencijacije ergela Piber, Topolčianky, Lipica, Fagaras, privatnih ergela na području bivše Jugoslavije od *stare* ergele Lipica. U istom razdoblju nakon Drugog svjetskog rata utemeljene su ergele Monterotondo i Szilvásvárads, a osnivaju se i ergele na području bivše Jugoslavije.

Čačić (2011., cit. prema: Steinhauszu, 1943.) navodi i stare linije lipicanaca koje su izumrle: *Montedore, Principe, Montebello, Lipp, Imperatore, Peppoli, Boëmo, Iuperto, Amico, Toscanello, Canfitero, Danese, Spagnuolo* i *LeFauon*.

Prema Uzgojnom programu (HPA, 2015.) lipicanski konji dobivaju imena po starom sistemu, tako da su imena pastuha sastavljena od dva imena, a imena kobila iz jednog imena. Primjerice, ime pastuha sadrži: matični broj, ime linije pastuha, ime ogranka roda majke, rimski broj majke i arapski broj kojim se označava redoslijed registriranih potomaka majke. Imena ženskih potomaka sadrži: matični broj, ime ogranka roda majke i rimskog broja koji označava redoslijed registriranog ženskog potomka majke.

Primjer imenovanja kod muškog potomstva:

35 Conversano Munja VII-5 (Đ.2001)

otac: 551 Conversano Gaetana XV-1 (Đ.1987)

majka: 712 Munja VII (Đ.1992)

Danas se u ergeli Đakovo uzgojni materijal sastoji od 7 linija pastuha: *Conversano, Favory, Maestoso, Neapolitano, Pluto, Siglavy* i *Tulipan*, i 11 rodova kobila: *Africa* (Batosta), *Almerina* (Slavonia, Santa), *Englanderia* (Allegra), *Famosa* (Munja), *Gidrane* (Gaetana), *Margit* (Mara), *Rendes* (Zenta, Krabbe), *Siglavy* (Toplica), *Spadiglia* (Montenegro), *Traviata* (Troffeta) i *Wanda* (Mima).

Steinhausz (1943.) ističe da je gojidba lipicanaca u ergelama bila izjednačena, ali ipak je svaka linija pastuha imala manje - više odijeljena svojstva, pogotovo u vanjštini. No, zbog niza križanja između linija koja su godinama provedena u gojidbi i oblikovanju pasmine, u današnjem uzgoju grla jedne linije mogu podsjećati eksterijerno na sasvim drugu liniju (Ogrizek i Hrasnica, 1952.).

U sljedećim poglavljima su prikazane karakteristike i vanjština linija lipicanskih pastuha kako ih je opisao Steinhausz (1924., 1943.), zajedno s rodoslovljima i slikama pastuha.

3.1. LINIJA MAESTOSO

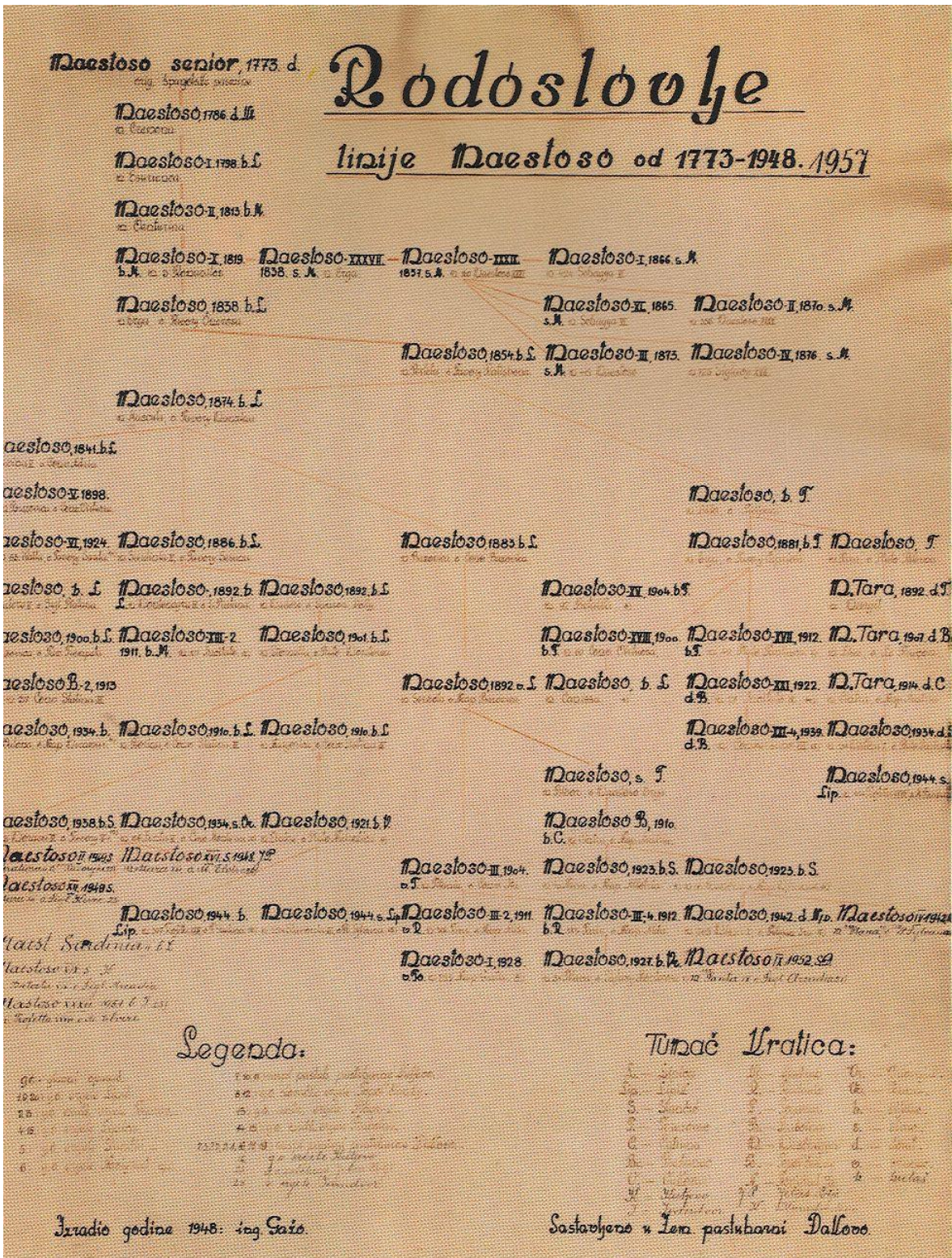
Za ovu liniju je karakteristično da su to veliki, jaki, duboki i široki konji, koji imaju nešto težu glavu s manje-više izbočenom nosnom linijom, to jest konveksnom. Vrat je visoko nasaden, te lijepo savijen; s dovoljno visokim grebenom. Leđa su malo dulja, ali ravna; kratkoga spoja, sa jakim i okruglim sapima. Hodovi su visoki i energični.

Osnivač ove linije je kladrubski pastuh španjolske krvi *Maestoso senior*, sivač oždrijebljen 1773. godine u ergeli Kladrub. Godine 1837. ova je linija u muškoj lozi izumrla u ergeli Lipica, ali su je te iste godine obnovili pastuhom *Maestoso X* (otac Maestoso II, majka 3-Romanitos), oždrijebljen 1819. godine u ergeli Mezöhegeyes u Mađarskoj. Linija je dobro izgrađena, te postoji mađarska, hrvatska i austrijska linija, s ukupno 10 ogranaka.

Osnivač hrvatske linije je pastuh *Maestoso Dido*, oždrijebljen u ergeli Terezovac, otac Maestoso Perletta, majka Dido. U ovoj su linije izgrađena 2 glavna ogranka sa 4 ogranaka (1 hrvatski, 2 mađarska, 1 talijanski).

Slika 2. 202 *Maestoso Batosta V-5* (foto: Butković, 2016.)

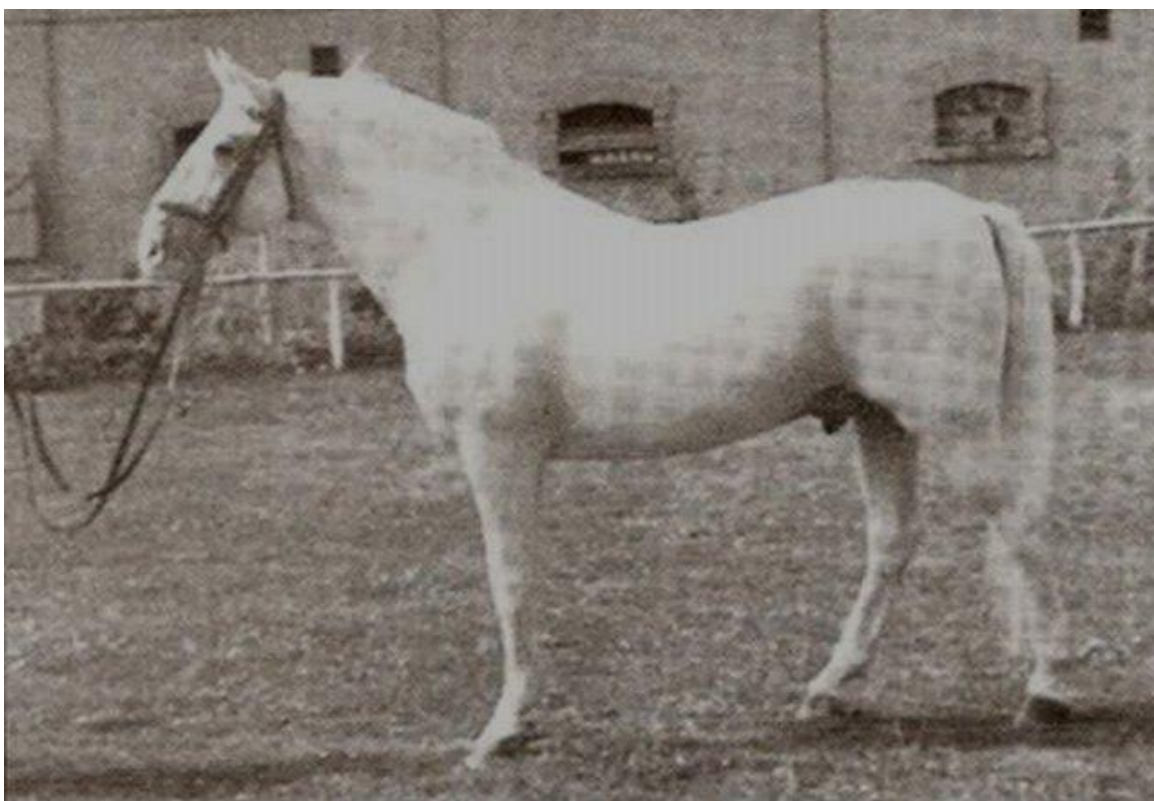
Slika 3. Rodoslouje linije Maestoso (foto: arhiva DELD)

3.2. LINIJA FAVORY

Ovdje pripadaju lakši, plemenitiji, te široki i duboki konji, sa laganom glavom i nešto izbočenim (konveksnim) profilom lica. Lagan i dug vrat je visoko nasaden, a greben visok. Leđa i spoj su kratki, sapi široke, a noge dovoljno koščate. Hod je visok i energičan.

Linija je osnovana 1779. godine u ergeli Kladrub, a osnivač je kladrubski pastuh španjolske krvi *Favory senior*, kulaš. Ova linija je imala 2 grane, originalnu lipicansku koja se uzgajala u Lipici, i pibersko - fagarašku koja se uzgajala u Piberu te kasnije u mađarskoj ergeli Fogaras. Danas se linija *Favory* sastoji od 2 linije, hrvatske i mađarske, te 9 ogranaka.

U Hrvatskoj je osnivač linije pastuh *Favory I*, oždrijebljen 1942. godine u ergeli Lipica. Hrvatska linija ima ogranke u Hrvatskoj, Njemačkoj, Mađarskoj i Italiji.

Slika 4. 5314 *Favory XX-7* (foto: arhiva DELĐ)

Rodoslovlje

linije Favory od 1779-1948.—1957

Favory senior, 1779. II

Favory, 1792, v. Ulad.

Favory, 1800, b. Ulad.

Favory, 1814, d. S.

Favory, 1822, d. S.

Favory, 1828, b. S.

Favory II, 1850, d. S.

Favory I, 1864, b. P.

Favory VII, 1876, d. S.

Favory I, 1841, d. S.

Favory, 1856, b. S.

Favory, 1864, b. S.

Favory XII, 1829, b. S.

Favory II, 1881, d. S.

Favory, 1872, b. S.

Favory XII, 1905, b. S.

Favory, 1896, d. S.

Favory III, 1872, b. S.

Favory, 1877, b. S.

Favory XII, 1933, b. S.

Favory, 1901, b. S.

Favory, 1890, b. V.

Favory, 1906, b. S.

Favory V, 1889, b. R.

Favory VI, 1916, b. S.

Favory, 1915, b. S.

Favory, 1912, b. S.

Favory, 1925, b. S.

Favory, 1925, b. V.

Favory XV, 1910, b. R.

Favory, 1936, d. V.

Favory, 1927, b. S.

Favory, 1930, b. Dem. Favory, 1931, b. S.

Favory, 1947, d. V.

Favory, 1927, b. S.

Favory, 1928, b. S.

Favory, 1931, b. S.

Favory, 1927, b. S.

Favory, 1931, b. S.

Favory, 1931, b. S.

Favory, 1947, d. V.

Favory, 1944, b. Lip.

Favory, 1942, b. Lip.

Favory, 1941, b. Lip.

Favory, 1941, b. Lip.

Favory, 1951, b. T.

Favory, 1951, b. K.

Legenda:

- 1) 2) 3) 4) 5) 6) 7) 8) 9) 10) 11) 12) 13) 14) 15) 16) 17) 18) 19) 20)

- 21) 22) 23) 24) 25) 26) 27) 28) 29) 30) 31) 32) 33) 34) 35) 36) 37) 38) 39) 40)

Tumač Kratica:

- 1) - žena 2) - žena 3) - žena 4) - žena 5) - žena 6) - žena 7) - žena 8) - žena 9) - žena 10) - žena 11) - žena 12) - žena 13) - žena 14) - žena 15) - žena 16) - žena 17) - žena 18) - žena 19) - žena 20) - žena 21) - žena 22) - žena 23) - žena 24) - žena 25) - žena 26) - žena 27) - žena 28) - žena 29) - žena 30) - žena 31) - žena 32) - žena 33) - žena 34) - žena 35) - žena 36) - žena 37) - žena 38) - žena 39) - žena 40) - žena

Isradio godine 1948: ing. Gašo

Sastavljeno u Izv. pastuharzi Galovo.

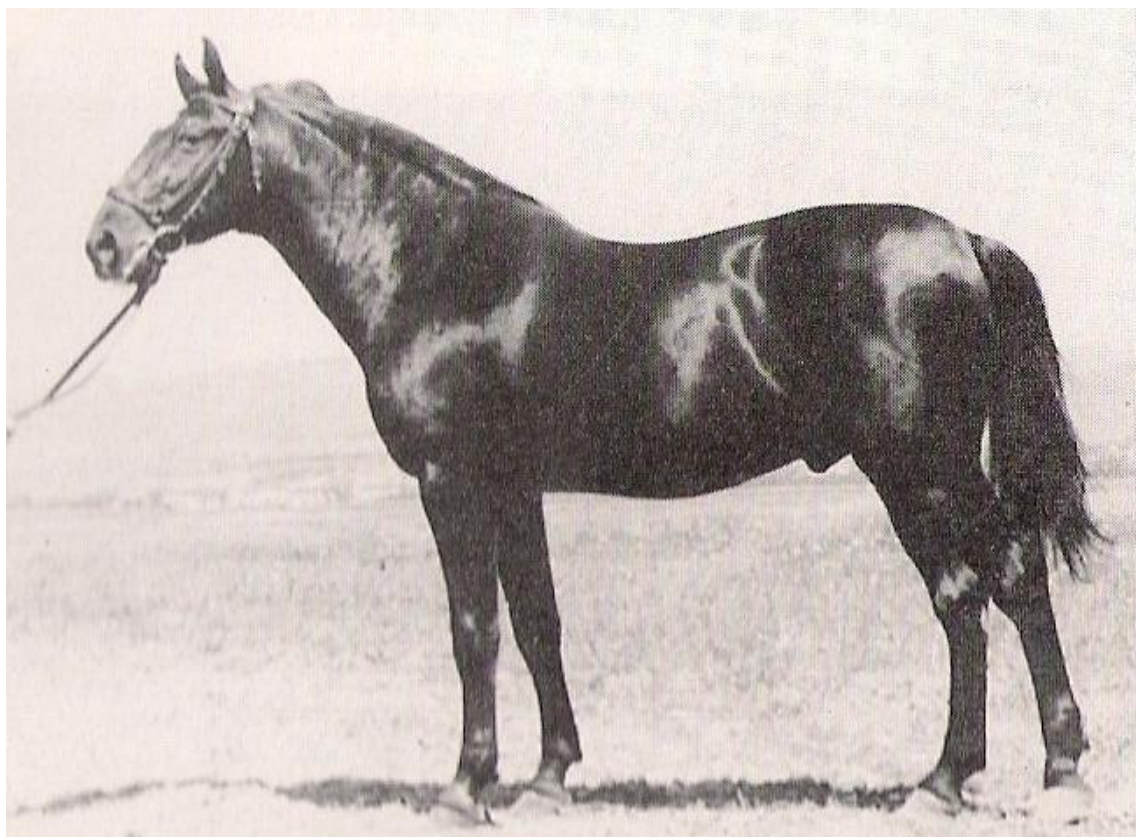
Slika 5. Rodoslovlje linije Favory (foto: arhiva DELD)

3.3. LINIJA CONVERSANO

Ovoj liniji pripadaju razmjerno veliki konji, ali manje široki i manje duboki. Glava im je primjerena, čelo i nosna linija s često konveksnim profilom lica. Vrat i greben su visoko nasadeni, a leđa kratka i ravna, s kratkim spojem, a sapi kratke i široke. Noge su im jake, a hod vrlo visok i energičan.

Osnivač linije je napuljski pastuh *Conversano senior*, vranac oždrijebljen 1767. godine u Italiji. Ova linija ima 2 ogranka, njemački i mađarski.

Pastuh *213 Conversano Montereia*, bijelac oždrijebljen 1911. godine u ergeli Lipica, osnivač je hrvatskog ogranka. Bio je glavni rasplodnjak u ergeli Đakovo 5 godina.

Slika 6. 1159 *Conversano Pakra* (foto: arhiva DELĐ)

R O D O S L O V L J E

linije Conversano od 1767-1948-1957

Conversano senior, 1767. d.

Conversano, 1774. d. I.

Conversano, 1798. d. I.

Conversano, 1820. d. I.

Conversano, 1834. d. I.

Conversano, 1848. d. I.

Conversano, 1854. d. I.

Conversano, 1860. b. I.

Conversano, 1870. b. I.

Conversano, 1887. b. I.

Conversano, 1897. b. I.

Conversano, 1911. b. I.

Conversano, 1911. b. I.

Conversano, 1911. b. I.

Conversano I, 1925. b. P.

Conversano, 1928. b. P.

Conversano, 1929. o. S.

Conversano, 1928. o. S.

Conversano IV, s. 74. P.

Conversano, 1945. s. 5e.

Conversano, 1934. o. O.

Conversano, 1929. b. S.

Conversano, 1925. b. D.

Conversano, 1944. o. Lip.

Conversano, d. Lip.

Conversano, 1939. s. Lip.

Conversano, 1931. b. U.

Conversano, 1931. b. U.

Conversano V, 1941. b. L.

Legenda:

- 10 - 20 = vinski znak
- 21 - 30 = vinski znak
- 31 - 40 = vinski znak
- 41 - 50 = vinski znak
- 51 - 60 = vinski znak
- 61 - 70 = vinski znak
- 71 - 80 = vinski znak
- 81 - 90 = vinski znak
- 91 - 100 = vinski znak
- 101 - 110 = vinski znak
- 111 - 120 = vinski znak
- 121 - 130 = vinski znak
- 131 - 140 = vinski znak
- 141 - 150 = vinski znak
- 151 - 160 = vinski znak
- 161 - 170 = vinski znak
- 171 - 180 = vinski znak
- 181 - 190 = vinski znak
- 191 - 200 = vinski znak

Tipnač i Litrica:

- I - Ispica
- P - Pava
- S - Sloboda
- Lip - Lipica
- O - Opatovci
- D - Dubrava
- U - Udruga
- U - Udruga
- U - Udruga
- U - Udruga
- U - Udruga
- U - Udruga
- U - Udruga
- U - Udruga
- U - Udruga
- U - Udruga
- U - Udruga
- U - Udruga
- U - Udruga
- U - Udruga

Izdato godine 1948. - 129. Saša. -

Sastavljeno u Zem. pastuharni Dallovo. -

Slika 7. Rodoslovlje linije Conversano (foto: arhiva DELD)

3.4. LINIJA NEAPOLITANO

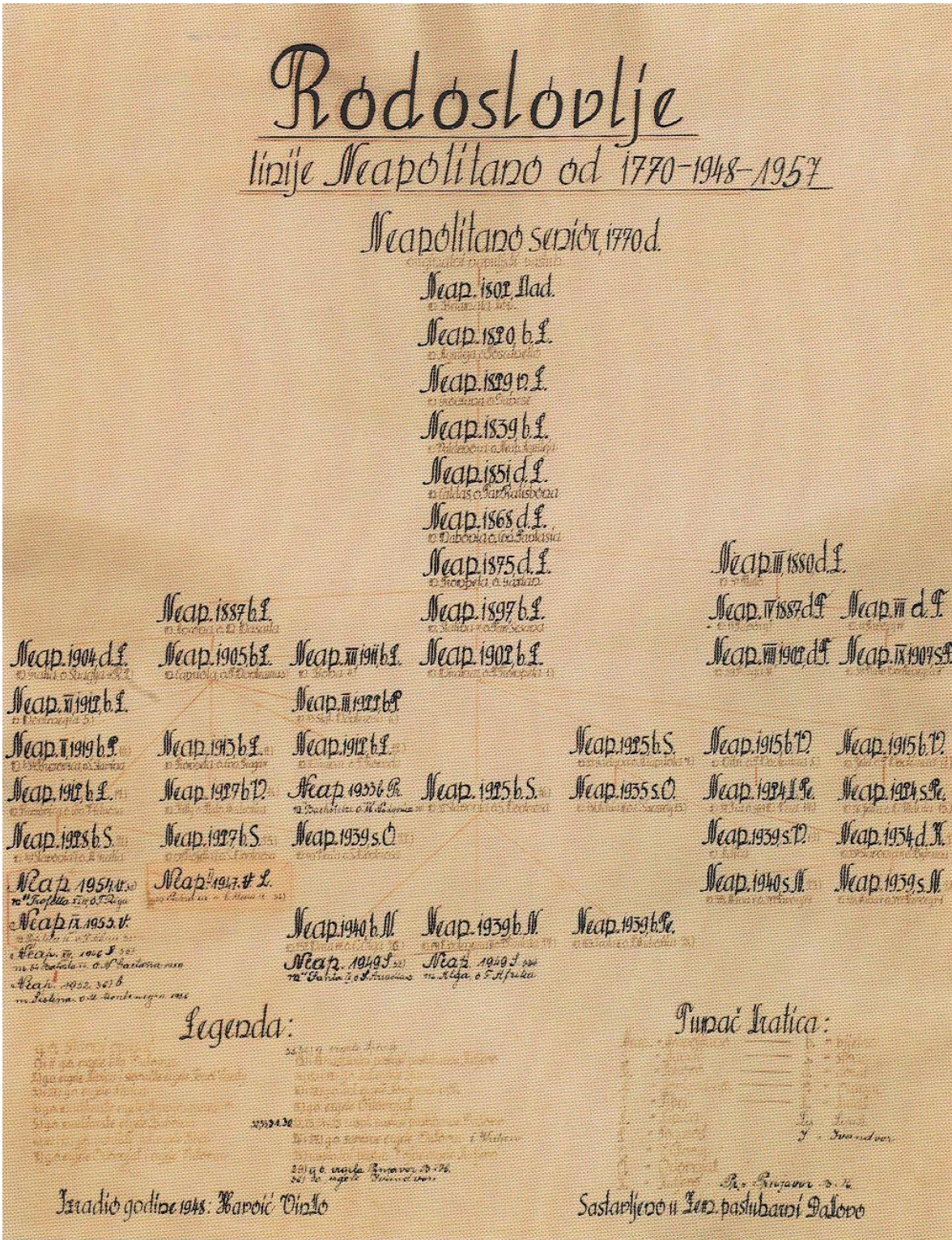
Karakteristični su manje široki i manje duboki konji, teške glave, konveksnog profila lica. Vrat im je nešto kraći, ali jak i visoko nasaden, a greben nizak. Leđa i spoj nešto dulji, a sapi široke. Noge su mu jake, hod visok i energičan.

Osnivač linije je napuljski pastuh *Neapolitano senior*, dorat oždrijebljen u Italiji 1770. godine. Postoje mađarska i njemačka linija, ima 3 glavna ogranka i 11 ogranaka.

Osnivač hrvatskog glavnog ogranaka linije je pastuh *639 Neapolitano Miramar*, bijelac oždrijebljen 1902. u ergeli Lipica. Ovaj glavni ogranak ima 3 svoja ogranka.

Slika 8. 170 Neapolitano Trofetta XI-1 (foto: Butković, 2016.)

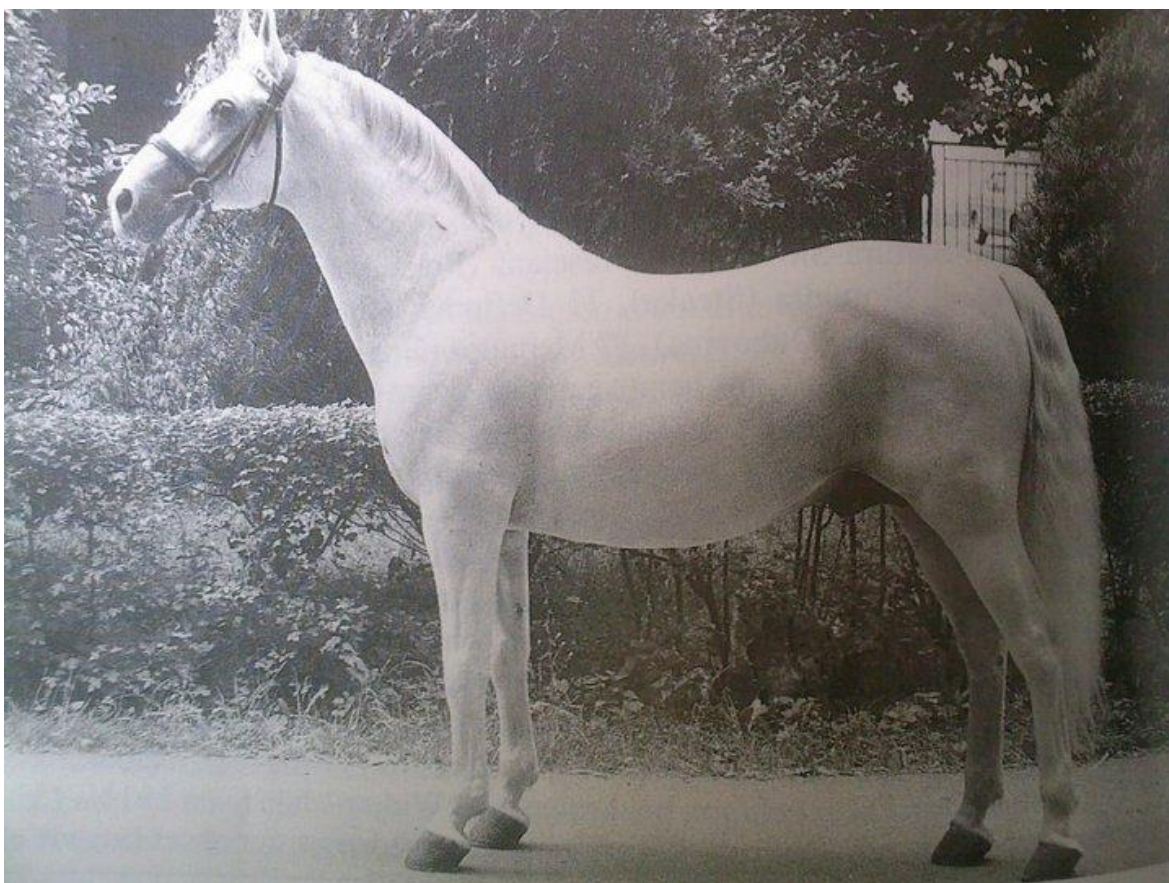
Slika 9. Rodoslovlje linije Neapolitano (foto: arhiva DELD)

3.5. LINIJA PLUTO

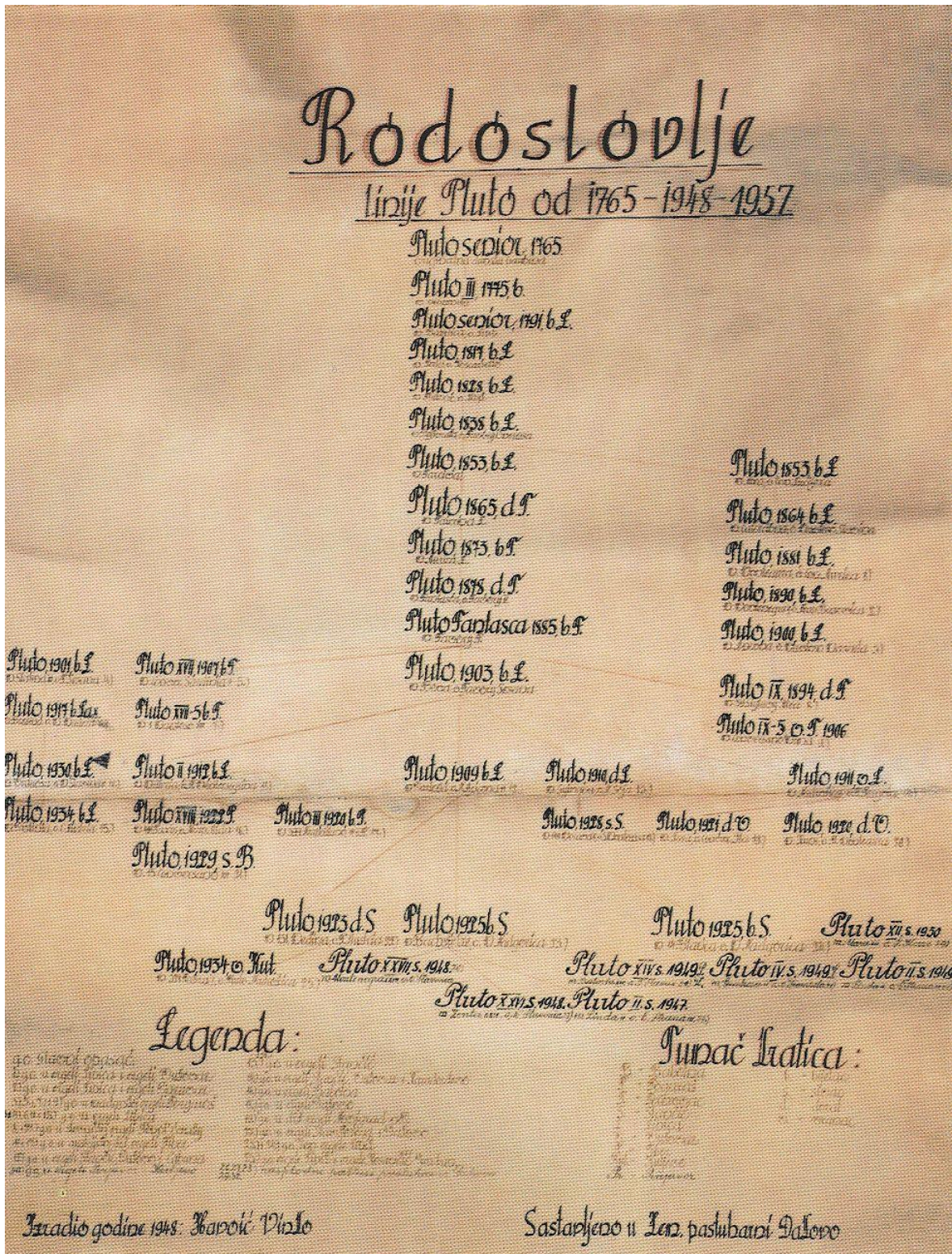
Pripadaju im jaki, široki, duboki i nešto dulji konji, veće glave i češće s manje konveksnim profilom lica. Vrat im je dug i visoko nasaden, a greben nizak. Leđa nešto dulja i udubljena, spoj kratak, a sapi široke. Noge su jake, hod vrlo visok i energičan.

Osnivač linije je pastuh *Pluto senior*, bijelac, oždrijebljen 1765. u danskoj ergeli u Frederiksborgu. Linija je imala 2 grane, austrijsku liniju koja je vjerojatno izumrla, te hrvatsko-mađarsku-austrijsku koja je dobro izgrađena.

Osnivač te zadnje linije Pluta je pastuh *Pluto Fantasca*, vrani dorat, oždrijebljen 1878. godine u ergeli Terezovac. Bio je glavni rasplodnjak ergele Terezovac, a zatim u mađarskoj ergeli Fogaras. Njegov sin, Pluto Fantasca je bio glavni rasplodnjak u ergeli Lipica i time postao osnivačem današnje dobro izrađene linije Pluto.

Slika 10. 622 *Pluto Canissa IV* (foto: arhiva DELD)

Slika 11. Rodoslovlje linije Pluto (foto: arhiva DELD)

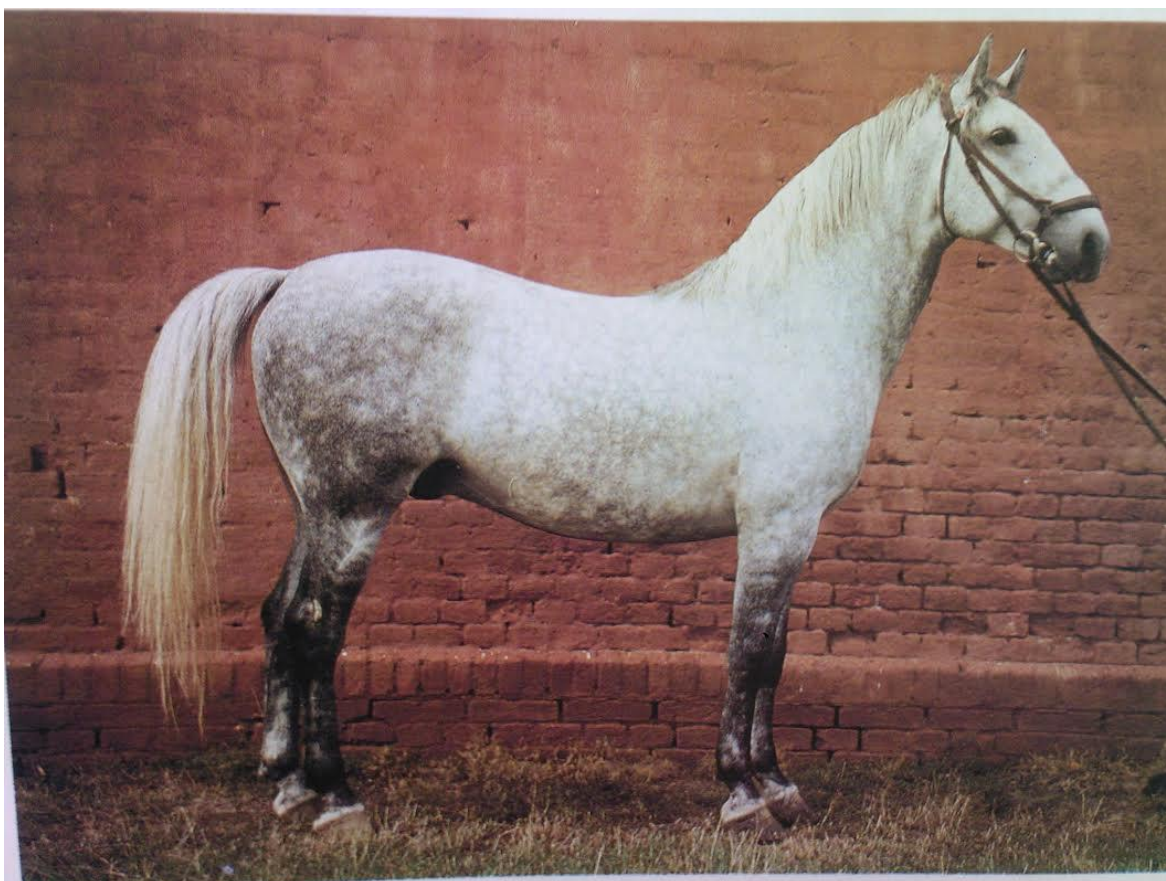
3.6. LINIJA SIGLAVY

Elegantni su, plemeniti, nešto lakši, ali duboki i široki konji sa mnogo temperamenta i dosta arapskim izrazom. Glava je suha i ravna, a vrat dug, lagan i visoko nasađen. Dugog je i visokog grebena, ravnih leđa sa kratkim spojem i širokim sapima. Noge su jake, hod nizak i energičan.

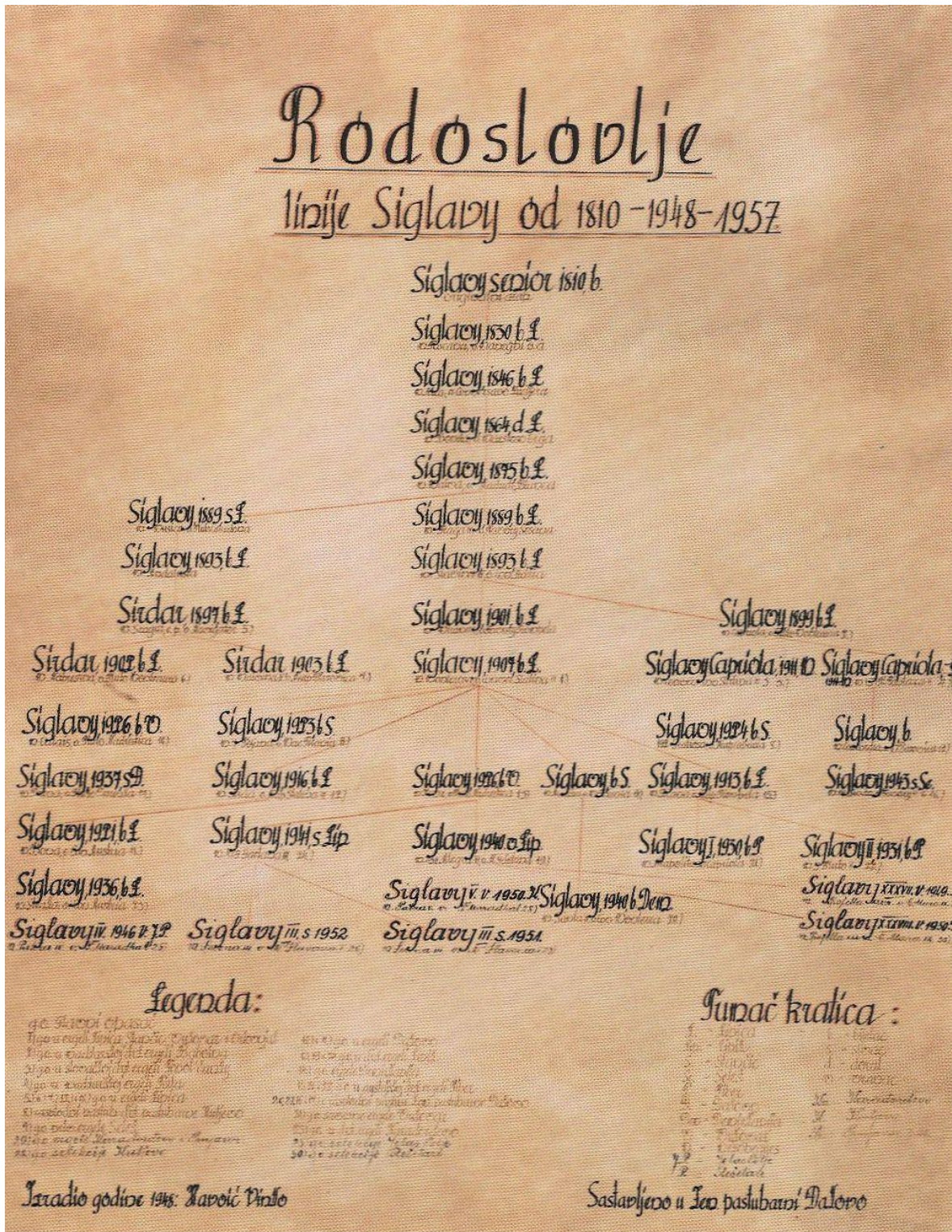
Liniju je osnovao originalni arapski pastuh *Siglavý senior*, bijelac, oždrijebljen 1810. godine u Arabiji. Bio je odličan pastuh u Lipici, a nakon kraće uporabe premješten je u ergelu Bábolna u Mađarskoj, te postao osnivačem tamošnje arapske linije Siglavy.

Osnivač hrvatskog ogranka je pastuh *Siglavý Tofana*, bijelac, oždrijebljen 1923. godine u državnoj ergeli Stančić. Bio je glavni rasplodnjak u ergeli Đakovo.

Ova linija lipicanske pasmine smatra se najelegantnijom i najtemperamentnijom.

Slika 12. 125 *Siglavý Toplica* (foto: arhiva DELD)

Slika 13. Rodoslovlje linije Siglavoy (foto: arhiva DELD)

3.7. LINIJA TULIPAN

Karakteristični su jaki, duboki, široki i koščati konji, s dosta velikom glavom, često s izbočenim čelom i konveksnom nosnom linijom. Vrat je dug i visoko nasaden, greben dosta izrazit, a leđa i spoj kratki, sapi široke. Hod je visok i energičan. Posebna karakteristika ove linije je potomstvo češće vrane i dorate boje, u odnosu na druge linije.

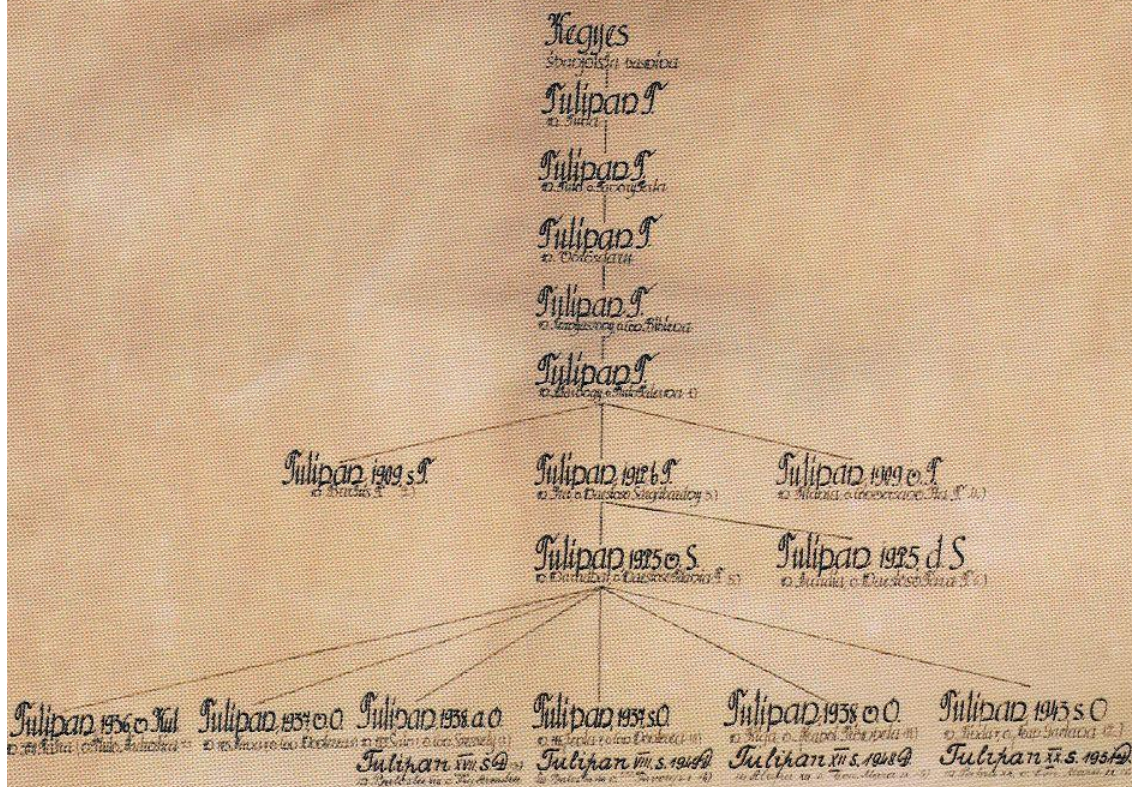
Ovo je naša autohtona linija osnovana oko 1820. godine, a izgrađivana do 1914. godine u ergeli Terezovac, vlasnika obitelji pl. Jankovich-Besan. Osnivač linije je pastuh *Tulipan senior*, vranac, a posljednji odgojen pastuh u toj ergeli je bio *694 Tulipan Ira*, bijelac, oždrijebljen 1912. godine.

Slika 14. 352 *Tulipan Toplica XXII-2* (foto: Golubić, 2016.)

Rodoslovlje

linije Tulipan 1800-1948-1957

Legenda:

(1) - ...
 (2) - ...
 (3) - ...
 (4) - ...
 (5) - ...
 (6) - ...
 (7) - ...
 (8) - ...
 (9) - ...
 (10) - ...

Simbolika:

F - ...
 S - ...
 O - ...
 s - ...
 d - ...
 a - ...

Isradio godine 1948. Karoljé Vialo

Sastavljeno u Izv. pastubari Daloro

Slika 15. Rodoslovlje linije Tulipan (foto: arhiva DELD)

3.8. LINIJA INCITATO

To su manji, a jaki, zbijeni i široki konji, s težom glavom. Vrat im je dobro nasaden i dosta dug, a greben nizak. Leđa nešto duža, spoj kratak, a sapi široke i okrugle. Hod im je visok.

Ova linija je nastala u mađarskoj ergeli Mezőhegyes, a osnivač je španjolsko-erdeljski pastuh *Incitato senior*, bijelac, oždrijebljen 1802. godine. Majka mu je bila španjolska kobila, a otac talijanski pastuh.

Slika 16. 4325 *INCITATO XIII-22* (foto: arhiva ergele Szilvásvárad)

4. PEPINJERI U ERGELI ĐAKOVO

Brinzej (1980.) ističe da se za opasivanje kobila u ergelama koriste uvijek najkvalitetniji pastusi, podrijetlom iz te ergele ili pastusi poznatog uzgoja, iste pasmine, koji su dobiveni na posudbu iz drugih ergela. Takve pastuhe nazivamo **pepinjerima**. Autor dalje ističe da postoji suradnja između pojedinih ergela te da one razmjenjuju pastuhe kako bi se osvježila krv ili unijela genetska osobina koja bi mogla dati dobre kombinacije s domaćim uzgojem.

Kako navodi autor, mladi pastusi se iz ergele dovode u pastuharne, u kojima se drže, dresiraju, uvježbavaju i uče pravilnom kretanju, jahanju i vožnji, i gdje se vrše ispitivanja njihove radne sposobnosti. Nakon toga, neki od njih postanu pepinjeri u ergelama, ili se daju u zakup privatnim držaocima, u cilju širenja kvalitetnog uzgojnog materijala.

Od svih pastuha koji su sudjelovali u izgradnji lipicanca hrvatskoga tipa, Steinhausz (1943.) tvrdi da je najveći utjecaj imao pastuh *372 Favory V-1*, a uz njega Jurkić (1983.) navodi i pastuha *403 Neapolitano Brezovica* čije je potomstvo imalo dobar utjecaj na razvoj ovakvog tipa lipicanca.

Od 2007. do 2017. godine u Državnoj ergeli Đakovo bili su sljedeći pepinjeri:

- o 2007. godine:
 - 815 PLUTO TROFETTA VII-3
 - 7245 SIGLAVY XI-30
 - 591 CONVERSANO ALLEGRA XXX-1
- o 2008. godine:
 - 53 CONVERSANO BATOSTA VI
 - 591 CONVERSANO ALLEGRA XXX-1
- o 2009. godine:
 - 591 CONVERSANO ALLEGRA XXX-1
 - 523 SIGLAVY RALUCA I-37
 - 352 TULIPAN TOPLICA XXII-2
- o 2010. godine:
 - 523 SIGLAVY RALUCA I-37
 - 441 TULIPAN GAETANA XVII-3

- 2011. godine:
170 NEAPOLITANO TROFETTA XI-1
202 MAESTOSO BATOSTA V-5
- 2012. godine:
170 NEAPOLITANO TROFETTA XI-1
202 MAESTOSO BATOSTA V-5
153 FAVORY MARA LII-3
- 2013. godine:
231 CONVERSANO X CLEA
202 MAESTOSO BATOSTA V-5
153 FAVORY MARA LII-3
- 2014. godine:
352 TULIPAN TOPLICA XXII-2
153 FAVORY MARA LII-3
- 2015. godine:
352 TULIPAN TOPLICA XXII-2
153 FAVORY MARA LII-3
- 2016. godine:
7221 SIGLAVY XI-25
- 2017. godine:
39 SIGLAVY GARBA
209 NEAPOLITANO MONTEAURA XIX
- 2018. godine:
44 TULIPAN MATADOR
5159 PLUTO JANKO
153 FAVOR MARA LII-3

Treba istaknuti pepinjere koji su imali značajan utjecaj na uzgoj u ergeli unazad nekoliko godina: 551 Conversano Gaetana XV-1, 153 Favory Mara LII-3 (slika 5.), 202 Maestoso Batosta V-5 (slika 2.), 170 Neapolitano Trofetta XI-1 (slika 9.), 352 Tulipan Toplica XXII-2 (slika 13.). Svi ti pepinjere potječu od odličnih predaka koji su ostavili dugi niz godina izvrsno potomstvo, odnosno velik broj budućih pepinjera, a i velik utjecaj na pojedinu liniju. Njihovi preci su izrazita grla koja su ostavila iza sebe velik broj potomaka koja se i danas koriste u daljnjoj reprodukciji ili u zaprežnom sportu.

Pastusi ergele Đakovo sudjeluju već dugi niz godina na tradicijskim manifestacijama kao što su: Đakovački vezovi, Konji bijelci, Brodsko kolo, Otočko proljeće, Oj dorati, Vrani se konji igrali, Čija kola, Konji bili konji vrani Glavničicom razigrani i ostalima.

Slika 17. Nastup dvoprega Državne ergele Đakovo na manifestaciji Đakovački vezovi, Croatia Cup, natjecanje u vožnji preciznosti, vozač: Josip Zirn, suvozač: Kristina Zirn (foto: Butković, 2018.)

Cilj uzgoja sam po sebi nije svrha, tako da se konji testiraju u radnoj sposobnosti kroz različite discipline konjičkog sporta. Đakovački lipicanci sudjeluju na nacionalnim zaprežnim natjecanjima: Croatia Cupu i Državnim prvenstvima Hrvatske, na kojima su osvajali vrhunske rezultate, te se više puta okitili naslovom prvaka Hrvatske. Osim sudjelovanja na domaćim natjecanjima, ergela Đakovo je sa svojim grlima ostvarila brojne uspjehe i na mnogobrojnim međunarodnim natjecanjima. Kao članovi hrvatske zaprežne reprezentacije sudjelovali su na svjetskim i europskim prvenstvima, kao i na Alpe-Dunav pokalu. U novije vrijeme se lipicanci koriste i u dresurnom jahaćem sportu, gdje nižu brojne uspjehe na natjecanjima u raznim dresurnim programima te na Državnim prvenstvima Hrvatske.

Brojni sportski rezultati su samo potvrda provedbe kvalitetnog i sustavnog uzgojno-seleksijskog rada te se može reći da sport ima veoma važnu ulogu u uzgoju đakovačkih lipicanaca.

Slika 18. Dvopreg Državne ergele Đakovo na Đakovačkim vezovima 2018. godine, kombinirana utakmica, dio: preciznost, vozač: Josip Zirn, suvozačica: Kristina Zirn (foto: Milas, 2018.)

5. UTJECAJ LINIJA PASTUHA

Glavni uzrok, po kojem je lipicanac tako visoko cijenjen među konjogojcima, je njegovo svojstvo vjernog i sigurnog nasljeđivanja dobrih svojstava, uz koje je on još i dobar, ustrajan, siguran i skroman konj u gospodarstvu (Čačić, 2011.). Osnivanjem pastuharne u Đakovu za svoj cilj imalo je odgoj i distribuciju držanja pastuha i za zemaljski uzgoj. Tako su lipiscanci dobivali i sve veći publicitet u inozemstvu. Samim time osnovane su i brojne udruge uzgajivača lipicanske pasmine.

Kako dalje navodi autor, danas ergela Đakovo ima znatan utjecaj na zemaljski uzgoj lipicanaca, u Republici Hrvatskoj, uporabom svojih pastuha i stručnim servisom uzgajivača i držaoca te pasmine. I to na sljedeći način: kako se pastusi koji su kandidati za pepinjere u ergeli odabiru na temelju ocjene vanjštine i ispita radne sposobnosti, oni pastusi koji su niže ocijenjeni daju se u zakup privatnim uzgajivačima. Ti pastusi su pod stalnom kontrolom ergele, a držatelj je dužan za svakoga od njih voditi pripisni dnevnik u vremenu od godinu dana (koliko je potpisan ugovor s ergelom) pa do 4 godine (koliko najduže može pastuh ostati kod držaoca).

Prema Jurkiću (1983.), slavonski seljak je davno, još u povijesti razvitka pasmine u Hrvatskoj, shvatio veliku vrijednost lipicanca u gospodarstvu, te je zbog toga i nastavio s njegovim uzgojem. Uzgoj lipicanca u Slavoniji se brzo proširio zbog njegovih dobrih svojstava.

Jurkić (1983.) u svom radu još ističe kako je linija *Siglavy* imala najviše utjecaja u izgradnji pasmine do 1930. godine, uz liniju *Maestoso*, a manji utjecaj linija *Pluto*. Nadalje od 1930. godine najveći utjecaj imao je pastuh 372 Favory V-1. To je zaključio prema rezultatima istraživanja i mjerenja populacije, gdje je potomstvo tog pastuha dobilo na visini, i imalo veći opseg prsa i cjevanice, u odnosu na potomke drugih linija pastuha.

Kako se kroz povijest razvijala namjena uzgoja lipicanca, u Đakovu i općenito u Slavoniji prva namjena mu je bila jahanje. Razvojem agrara upotrebljavao se i za rad, a danas uzgojni proces đakovačkog lipicanca teži ka cilju stvaranja tipa kombiniranih svojstava za jahanje, vožnju i rad, s posebnim naglaskom na vožnju i jahanje. Kako bi dobili što veći okvir i koštatost lipicanca, povremeno su se koristili pastusi iz drugih ergela u Europi (Baban, 1996.), a tako su i đakovački pepinjeri služili kao osvježivači krvi u Sloveniji (696 Maestoso Zenta), u Slovačkoj (815 Pluto Toplica) i u Mađarskoj (551 Conversano Gaetana) 2003. godine.

Slika 19. Dvopreg Državne ergele Đakovo u kombiniranoj utakmici, dio: čvrste prepreke, vozač: Josip Zirn, suvozačica: Kristina Zirn (foto: Milas, 2018.)

Baban (1996., 2003.) navodi nekoliko utjecaja linije na genetske parametre. Od tjelesnih mjera, na ergeli se mjere visina grebena, opseg prsa, opseg cjevanice. Najveću visinu grebena imali su pastusi linije *Conversano*, a zatim *Tulipan*. Kod opsega prsa ždrebadi najbolju ocjenu je imalo potomstvo pastuha linije *Favory*, a najmanju linija *Tulipan* i *Conversano*. Najveći opseg cjevanice su imali pastusi linije *Maestoso*, a najmanji linije *Neapolitano* i *Tulipan*. Trend razmjenjivanja pastuha među ergelama je sve više prisutan u europskim državnim ergelama, što dokazuje i kvalitetnu provedbu selekcije u Državnoj ergeli Đakovo, ali i u zemaljskom uzgoju.

Mandić i sur. (2001.) ističu da krvne linije još imaju utjecaja i na boju dlake. Tako linije *Favory*, *Pluto* i *Neapolitano* nisu imali tamnu boju dlake, dok su linije *Tulipan* i *Siglavy* bili pretežito sivci, a najtamniju boju dlake imale su linije *Conversano* i *Maestoso*.

Kako navodi Čačić (2011.) lipicanska pasmina je najznačajniji utjecaj imala u Slavoniji, gdje su gospodarsko-socijalne prilike uvjetovale razvoj lipicanca kao izvor radne snage na obradivim površinama. Kako je lipicanac u naše krajeve došao kao laki karosijer i jahaći konj, a zbog svoje razne namjene, postao je konj primjeren za uporabu u turizmu, rekreaciji i konjičkim sportovima (dresurnom jahanju i zaprežnim natjecanjima). Zbog svojih osobina i namjene, broj lipicanskih konja se godinama povećavao, te je lipicanac postao dio tradicije u kojoj je naglašeno kulturno-folklorno značenje pasmine. Pojavom mehanizacije u poljoprivredi, strojevi zamjenjuju radnu snagu lipicanca, samim time mijenja se i sam uzgojni cilj, koji je i danas aktivan u ergelskom i privatnom uzgoju, a to je stvoriti lipicanca za ostvarivanje vrhunskih rezultata u zaprežnom i dresurnom natjecanju.

Privatni uzgajivači zbog postavljenog uzgojnog cilja teže ka kvalitetnom uzgoju i nabavi kvalitetnih rasplodnih grla, u suradnji s ergelama, koristeći njena grla u zakupu. Na taj način je smanjen broj lipicanaca nepotpunog podrijetla, odnosno dobivena su kvalitetna grla u čistom uzgoju, koja ostvaruju zapažene rezultate u zaprežnim i dresurnim natjecanjima, te tako postaju grla namijenjena izvozu.

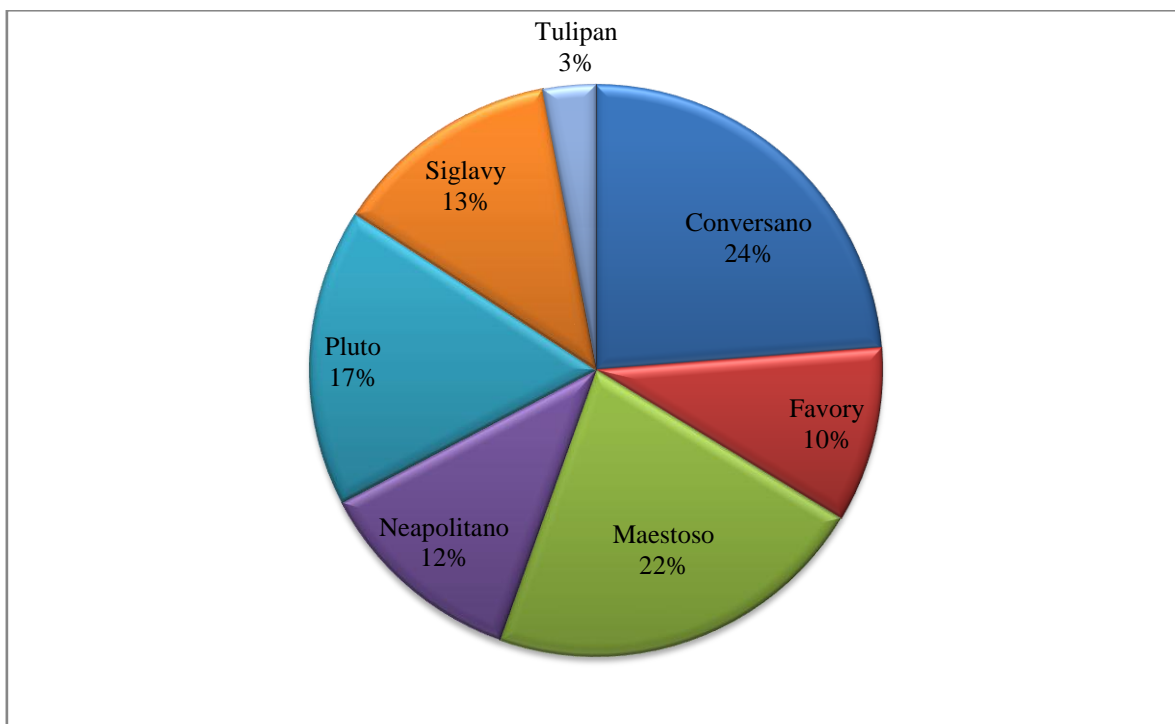
6. BROJNO STANJE LINIJA LIPICANSKIH PASTUHA

Prema podacima godišnjeg izvješća Hrvatske poljoprivredne agencije o stanju konjogojstva, ukupan broj lipicanskog grla u Republici Hrvatskoj za 2017. godinu iznosi 2.118, smanjen je broj za 36 grla u odnosu na 2016. godinu. Prema podacima arhive Državne ergele Đakovo, ergela u 2017. godini broji sveukupno 148 grla, 3 manje u odnosu na 2016. godinu. Prikaz brojnog stanja lipicanske pasmine za 2017. godinu prema kategorijama u Republici Hrvatskoj te u ergeli Đakovo (arhiva DELĐ, 2018.) prikazani su u Tablici 2.

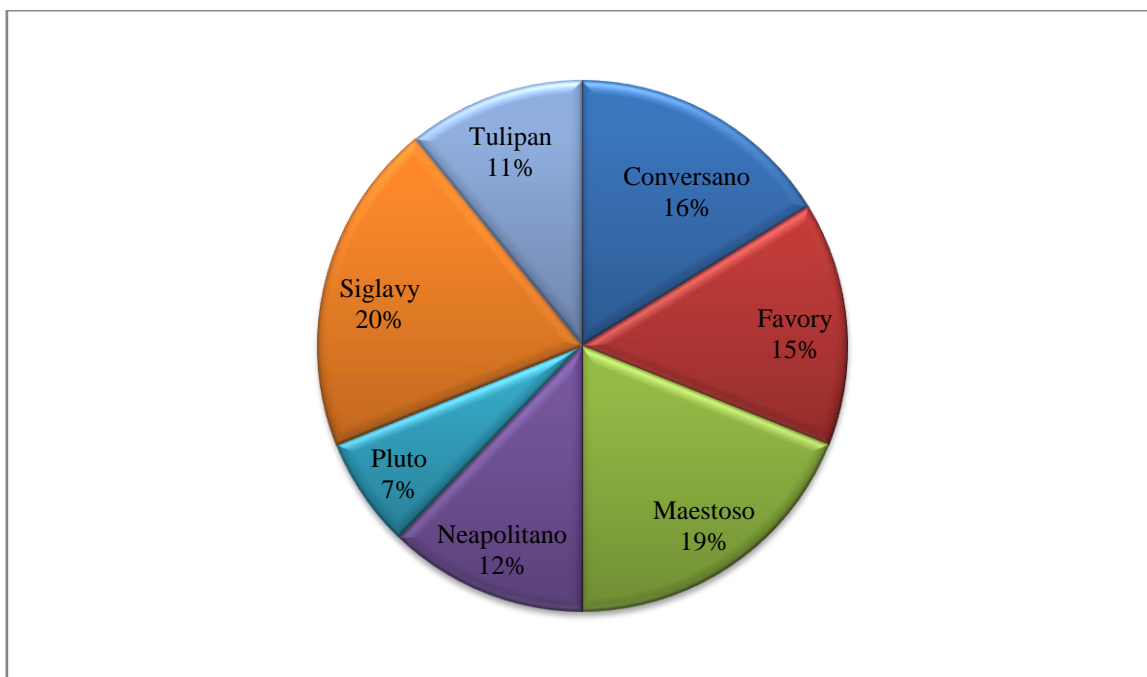
Tablica 2. Pregled brojnog stanja lipicanske pasmine konja u 2017. godini u Republici Hrvatskoj i ergeli Đakovo, prema kategorijama (arhiva DELĐ, 2018.)

KATEGORIJE	BROJNO STANJE U RH	BROJNO STANJE U ERGELI ĐAKOVO
pastusi	593	47
kastrati	76	11
kobile	1.018	58
m. omad 2-3 g.	72	2
m. omad 1-2 g.	66	10
m. omad do 1 g.	72	4
ž. omad 2-3 g.	77	3
ž. omad 1-2 g.	79	5
ž. omad do 1 g.	63	8
UKUPNO:	2.118	148

U Grafikonu 1. je vidljivo da je u 2017. godini u Republici Hrvatskoj (HPA, 2018.) bila najzastupljenija linija lipicanskih pastuha *Conversano* (24% grla), slijede je linije *Maestoso* (22%) te *Pluto* (17%) grla. Linija *Neapolitano* sa 12% i linija *Siglavy* sa 13% grla nalaze se u sredini, dok su linija *Favory* sa 10% i linija *Tulipan* sa 3% najslabije zastupljene u toj godini.

Grafikon 1. Omjer brojnog stanja lipicanskih pastuha prema liniji u Republici Hrvatskoj za 2017. godinu (HPA, 2018.)

Grafikon 2. Postotni udio linija u ergeli Ćakovo u 2017. godini (arhiva DELĐ, 2018.)

Grafikon 2. prikazuje da su u ergeli Ćakovo u najvećem postotku zastupljena muška grla linija *Siglavy* (20%), slijede ju linije *Maestoso* (19%), *Conversano* (16%) te *Favory* (15%), zatim nešto manjeg broja linije *Neapolitano* (12%), *Tulipan* (11%) i najmanji broj grla linije *Pluto* (7%).

Kako je cilj uzgoja očuvanje genetske varijabilnosti, provedba kvalitetne selekcije prema uzgojnom programu (HPA, 2015.), u konačnici dovodi do povećanja brojnosti grla, većeg broja pastuha uspješno položenih ispita radne sposobnosti. Samim povećanjem broja kvalitetnih grla teži se ka uspjehu u očuvanju linija pastuha i rodova kobila, posebice hrvatskih te njihovoj ravnoteži populacije.

7. ZAKLJUČAK

Lipicanac je jedna od najstarijih toplokrvnih pasmina konja koja je nastala strogom selekcijom i nepromijenjenim sustavnim uzgojem kroz 438 godina. Na njegov razvoj utjecale su mnoge stare pasmine konja, kao i uzgoj na kršnom području, zbog čega je danas on tako izvanredna, tvrda i otporna pasmina konja.

Osnovu uzgoja u ergelama predstavljaju dobro izgrađeni rodovi kobila i linije pastuha. Tako danas lipicanska pasmina ima 8 linija pastuha: *Maestoso*, *Favory*, *Conversano*, *Neapolitano*, *Pluto*, *Incitato*, *Siglavy* i *Tulipan*, koja je ujedno i naša autohtona linija. Od tih 8 linija u Državnoj ergeli lipicanaca Đakovo u uzgoju se koriste njih sedam, osim mađarske linije *Incitato*. Upravo zato je ergela Đakovo danas najbrojnija ergela u Europi po zastupljenosti linija i rodova, te kao takva ima značajan utjecaj na zemaljski uzgoj, dajući svoje pastuhe u zakup privatnim uzgajivačima te na taj način širi uzgoj određenih linija.

Sve linije koje se uzgajaju u ergeli su svake godine u podjednakim postotcima. Brojno stanje ovisi upravo o pepinjerima koji su se te godine (ili par godina zaredom) koristili u rasplodu. No, i sama vrijednost pojedinog grla ovisi o njegovom daljnjem uzgoju, kao i rezultatima u sportu. S navršene 3 godine života, muška grla dolaze u pastuharnu gdje su podvrgnuta daljnjem odgoju i dresuri, te ako su zadovoljila određene kriterije ocjenjivanja i položila ispit radne sposobnosti postaju pepinjeri. Na odabir pepinjernog pastuha prvenstveno utječe zastupljenost linija u ergeli.

Lipicanske ergele međusobno surađuju u uzgojima lipicanaca i očuvanju linija. Pojedini se pepinjeri dovode ili odvođe na posudbu, u svrhu osvježanja krvi i popravku određenih karakteristika linije, u druge ergele.

Na kraju se može zaključiti da ergela Đakovo vrlo uspješno provodi uzgojni program. Na relativno mali ukupan broj grla, u svom uzgoju koristi 7 linija pastuha, čime se danas slabo koja ergela može ponositi, a vrlo kvalitetna grla su im daleko priznata.

8. POPIS LITERATURE

1. Baban, M. (1996.): Genetska analiza morfoloških i reprodukcijских svojstava populacije lipicanskih konja. Magistarski rad, Zagreb.
2. Baban, M. (2003.): Procjena genetskih parametara morfoloških svojstava i radne sposobnosti populacije lipicanskih konja. Disertacija, Osijek.
3. Benčević, Z. (1957.): Lipicanac u jahanju, dresuri i zaprezi. Državna pastuharna Đakovo, Đakovo.
4. Brinzej, M. (1980.): Konjogojstvo. Školska knjiga, Zagreb.
5. Državna ergela lipicanaca Đakovo (2006.): 500 godina Ergele Đakovo. Monografija, Đakovo.
6. Čačić, M. (1998.): Državna ergela lipicanaca u Đakovu. Diplomski rad, Zagreb.
7. Čačić, M. (2011.): Genetička analiza lipicanaca u Hrvatskoj. Doktorska disertacija, Zagreb.
8. HPA (2015.): Uzgojni program lipicanske pasmine u Republici Hrvatskoj. Zagreb.
9. HPA (2017.): Konjogojstvo, Godišnje izvješće 2016. Križevci.
10. HPA (2018.): Konjogojstvo, Godišnje izvješće 2017. Križevci.
11. Jurkić, T. (1983.): Poslijeratna povijest ergele lipicanaca u Đakovu. Diplomski rad, Zagreb.
12. Juščak, I. (1999.): Povijest gojidbe hrvatske lipicanske linije Tulipan. Diplomski rad, Zagreb.
13. Jovanovac, S. (1997.): Opće stočarstvo. Skripta, Poljoprivredni fakultet Osijek.
14. Mandić, I., Rastija, T. (1997.): Matična knjiga lipicanskih konja ergele Đakovo 1855-1997. PIK Đakovo, Poljoprivredni fakultet Osijek.
15. Mandić, I., Rastija, T., Ljubešić, J., Antunović, Z., Kuna, I. (2001.): Lipicanska pasmina konja u konjogojstvu Republike Hrvatske. Zbornik radova Biološka raznolikost u stočarstvu Republike Hrvatske, str. 51-58
16. Ogrizek, A., Hrasnica, F. (1952.): Specijalno stočarstvo, I. dio. Uzgoj konja. Zagreb.
17. Steinhausz, M. (1924.): Lipicanac. Postanak i gojidbena izgradnja pasmine, današnje stanje gojidbe. Hrvatski štamparski zavod, Zagreb.
18. Steinhausz, M. (1943.): Linije pastuha i rodovi kobila hrvatskog lipicanca. Gospodarska knjižnica, Zagreb.
19. Stipić, L. (1975.): Bijeli lipicanci Đakova. Đakovo.